

О. В. Ключак,

к. е. н., в. о. доцента кафедри міжнародної економіки та інвестиційної діяльності,
Львівський інститут економіки і туризму, м. Львів

DOI: 10.32702/2306-6806.2019.1.47

ДІАГНОСТИКА ПУБЛІЧНИХ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ГОТЕЛЬНИХ ТА РЕСТОРАННИХ ПОСЛУГ НА ОСНОВІ РИЗИК-ПІДХОДУ

О. Kliuvak,

Candidate of Economic Sciences, associate professor of the Lviv Institute of Economy and Tourism

DIAGNOSTICS OF PUBLIC E-PROCUREMENTS OF HOTEL AND RESTAURANT SERVICES IN THE CONTEXT OF A RISK-BASED APPROACH

Проаналізовано основні тенденції розвитку системи публічних електронних закупівель готельних та ресторанних послуг за період функціонування системи "ProZorro", зокрема на прикладі електронного торгового майданчика "SmartTender".

Удосконалено класифікацію ризик-індикаторів у системі публічних електронних закупівель готельних та ресторанних послуг та запропоновано вісім груп ризиків у ній: 1) ризики змови учасників тендерного процесу, втручання у тендерний процес "невидимих" суб'єктів системи електронних публічних закупівель, недобросовісної конкуренції або її відсутності; 2) ризик недобросовісності або ненадійності учасників тендерного процесу; 3) вартісно-цінові ризики; 4) ризик предмету закупівлі; 5) ризик тендерних оголошення та документації; 6) ризики дискваліфікації; 7) ризик відсутності попереднього виробничого досвіду та досвіду закупівель постачальника; 8) організаційний, технічний та інформаційний ризики.

Розроблено підхід до визначення рівня ризиковості електронного тендера на основі масиву запропонованих ризик-індикаторів, а також здійснено відповідно до цього підходу аналіз ризиків у закупівлях готельних та ресторанних послуг на прикладі Львівської області.

Запропоновано основні напрями у сфері попередження та мінімізації найпоширеніших ризиків у системі електронних публічних закупівель готельно-ресторанних послуг, зокрема розвиток інституту державного та громадського аудиту шахрайства, IT-аудиту та загальноорганізаційного аудиту усіх етапів електронних закупівель, підвищення рівня конкурентоспроможності національних підприємств під ринковим впливом та за допомогою заходів державної інвестиційно-стимулювальної політики, створення економічних, нормативно-правових, технологічних умов для участі вітчизняних підприємств у міжнародних тендерних процедурах та розвитку процедури відкритих торгів з публікацією англійською мовою (так звані "європейські").

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є удосконалення системи полікритеріальної діагностики діяльності підприємств у сфері внутрішніх та зовнішніх (міжнародних) публічних електронних закупівель.

The main tendencies of the development of the system of public e-procurements of hotel and restaurant services during the functioning of the system "ProZorro", in particular on the example of the electronic trading platform "SmartTender", are analyzed. The classification of risk-indicators in the system of public e-procurements of hotel and restaurant services is improved and eight groups of risks are proposed: 1) risks of conspiracy of participants in a tender process, intervention of "invisible" subjects into tender process, unfair competition or its absence; 2) risk of unconscientiousness and unreliability of participants of a tender process; 3) value and price risks; 4) risks of the procurement items; 5) risks of tender announcements and documentation; 6) disqualification risks; 7) risks of the lack of previous operational experience and procurement experience of participants; 8) organizational, technical and informational risks.

The approach to the determination of the risk level of the e-tender based on the array of proposed risk-indicators is developed. According to this approach risks of the public e-procurement of hotel and restaurant services in Lviv region are analyzed. The main directions in sphere of prevention and minimization of the most common risks in public e-procurements of hotel and restaurant services are proposed, in particular: the

development of institution of state and public fraud audit, IT-audit and organizational audit during the all steps of e-procurement, increasing the competition level of national enterprises under market influence and by means of state and investment and incentive policy, arrangement of economic, legal, technological conditions for the participation of national enterprise in international tender procedures and the development of open procedure with publication in English (so-called euro procedure).

The prospect of further research in this direction is to improve the system of polycriterial diagnostics of the activities of enterprises in the field of internal and external (international) public e-procurements.

Ключові слова: система публічних електронних закупівель, готельні послуги, ресторанні послуги, діагностика, ризик-індикатор, рівень ризиковості.

Keywords: public e-Procurement system, hotel services, restaurant services, diagnostics, risk-indicator, level of risk.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Із запровадженням в Україні електронної системи "Prozorro" процедура публічних електронних закупівель набула якісно нових характеристик та ознак, зокрема таких: зменшення витрат державного бюджету, зростання рівня задоволеності суб'єктів ринку електронних закупівель, скорочення закупівельного циклу, підвищення рівня прозорості і доступ громадськості до системи закупівель (а, отже, зниження рівня корупції у даній сфері), можливість проведення та участі у міжнародних закупівлях (а отже, підвищення рівня інтеграції України у світовий та європейський ринок закупівель) тощо.

Проте, не зважаючи на безсумнівні переваги запровадження та функціонування системи електронних публічних закупівель на виклик часові та відповідно до євроінтеграційних вимог, електронний тендерний процес супроводжують негативні явища та ризики. Діагностика ризиків є невід'ємною складовою системи електронних закупівель та повинна набувати такого ж стрімкого розвитку, як і сама система іноваційних рішень на закупівельному ринку.

Електронні публічні закупівлі готельно-ресторанних послуг є особливим сегментом даного ринку, адже результат надання такого виду послуг носить швидше нематеріальний характер і досить складно задалегідь оцінити його якість для кінцевого споживача. У порівнянні із іншими видами закупівель, цей вид ще не набув достатнього рівня розвитку в Україні та є не у повному обсязі дослідженим на науково-практичному рівні. Все це обумовлює актуальність та доцільність дослідження у цьому напрямі.

АНАЛІЗ ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що вагомих науково-практичних внесок у вирішення окремих проблемних аспектів у сфері діагностики системи електронних публічних закупівель та її ризиків зробили такі вітчизняні та закордонні науковці і практики: М. Письменна [1; 2], А. Неупейн [3], Дж. Соар [3], В. Юзевич [10], Н. Авадалах [12], Ш. Дж. Саад [12], С. Колосок [13], О. Панченко [13] та інші.

Так, зокрема, у працях [1; 2] проаналізовано методи оцінювання ефективності проведення публічних закупівель, запропоновано методіку критеріального вибору найбільш економічно вигідної пропозиції на основі рейтингування учасників закупівель за зведеним показником економічної вигідності пропозиції, а також запропоновано парадигму контролю публічних закупівель, яка полягає у розширенні спектра контролюючих суб'єктів та підконтрольних об'єктів. Закордонні автори [3] у своєму дослідженні [3] обґрунтували переваги

використання технологій здійснення публічних електронних закупівель в аспекті подолання корупційних ризиків та розробили концептуальну модель впливу монополії влади, інформаційної асиметрії, прозорості та підзвітності на функціонування системи публічних закупівель та управління ними. Дослідження [10] присвячено аналізу особливостей перебігу дотендерних, тендерних та післятендерних електронних процедур із урахуванням бізнес-ризиків, показників ефективності системи взаємодії держави та бізнесу в аспекті електронних публічних закупівель та рекомендаціям щодо діагностування та оптимізації електронних закупівель із погляду теорії інформації. У праці [13] проаналізовано рівень зниження корупції, підвищення прозорості і доступності системи закупівель, забезпечення надійності, економічної ефективності та еластичності системи публічних закупівель після впровадження системи ProZorro.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розвиток діагностики системи публічних електронних закупівель готельних та ресторанних послуг в Україні на основі ризик-підходу.

Для досягнення поставленої мети дослідження визначено такі наукові завдання:

1) проаналізувати основні тенденції розвитку системи публічних електронних закупівель готельних та ресторанних послуг за період функціонування системи "Prozorro";

2) удосконалити класифікацію ризик-індикаторів у системі публічних електронних закупівель готельних та ресторанних послуг;

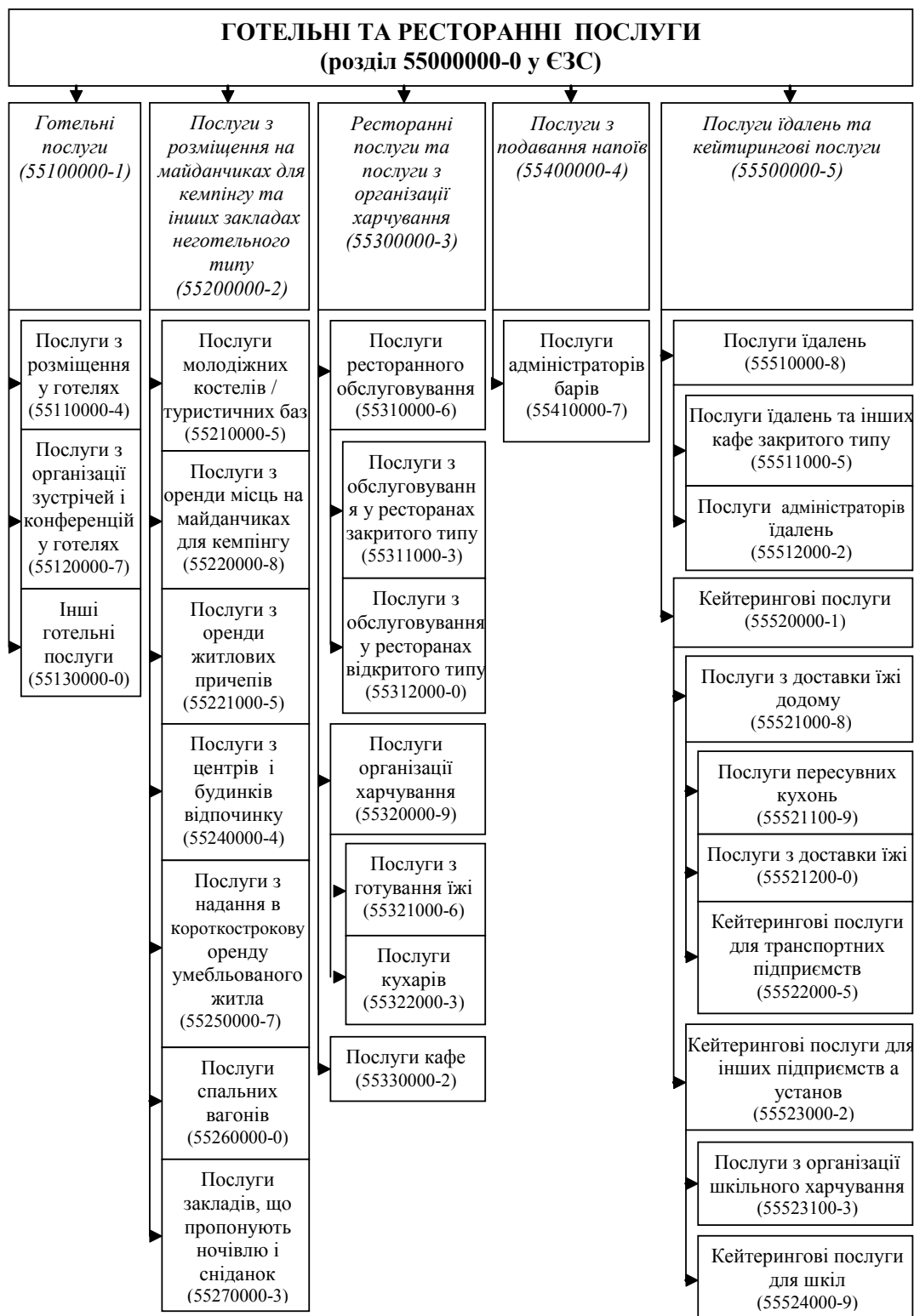
3) розробити підхід до визначення рівня ризиковості електронної закупівлі готельних та ресторанних послуг;

4) запропонувати можливі методи та заходи попередження та мінімізації наслідків ризиків в електронному закупівельному процесі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Розглядаючи діагностику ризиків у контексті публічних електронних закупівель готельно-ресторанних послуг, класично виокремимо такі ключові напрями: ідентифікацію, оцінювання, пріоритизацію ризиків, які супроводжуються заходами і методами мінімізації імовірності виникнення та впливу загроз і максимізацією рівня реалізації можливостей системи. Цілями такої діагностики є: ідентифікація можливостей та загроз до початку тендерної процедури, визначення стратегій мінімізації імовірності виникнення загрози та максимізації можливостей, виокремлення методів та заходів подолання наслідків ризиків, що відбулися.

Аналізуючи систему публічних електронних закупівель готельно-ресторанних послуг в Україні виокре-

Рис. 1. Структура закупівель готельно-ресторанних послуг відповідно до Національного класифікатора "Єдиний закупівельний словник" (ЄЗС)

Джерело: сформовано на основі: [5].

мимо її суб'єкти, об'єкти та методи. На сьогоднішній час об'єктами закупівель у сфері гостинності відповідно до Національного класифікатора "Єдиний закупівельний словник" є готельні послуги, послуги з розміщення на майданчиках для кемпінгу та інших закладах неготельного типу, ресторанні послуги та послуги з організації харчування, послуги з подавання напоїв (рис. 1) [1—4].

До суб'єктів даної системи доцільно віднести державних замовників послуг готельно-ресторанної сфери ("традиційні замовники-бюджетники", державні або

комунальні підприємства та їх об'єднання, юридичні особи, які є розпорядником, одержувачем бюджетних коштів, органи державної влади чи органи місцевого самоврядування або інші замовники тощо), учасників торгів (постачальники послуг), органи контролю, громадськість (табл. 1) [6].

У період 2016—2017 років закупівлі готельно-ресторанних послуг в основному відбувалися за допомогою неконкурентних процедур, зокрема у формі звіту про укладений договір. Проте вже з 2018 року дані за-

Таблиця 1. Класифікація замовників послуг готельно-ресторанної сфери відповідно до видів публічних закупівель у системі "Prozorro"

Замовники послуг готельно-ресторанної сфери	
<ul style="list-style-type: none"> «Традиційні замовники-бюджетники» (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також юридичні особи-бюджетні установи, що фінансуються з державного або місцевих бюджетів); «підприємства» — державні або комунальні підприємства та їх об'єднання як юридичні особи, які забезпечують потреби держави або територіальної громади, якщо така діяльність не здійснюється на промисловій чи комерційній основі за наявності однієї з таких ознак; юридична особа є розпорядником, одержувачем бюджетних коштів; органи державної влади чи органи місцевого самоврядування або інші замовники володіють більшістю голосів у вищому органі управління юридичної особи; у статутному капіталі юридичної особи державна або комунальна частка акцій (часток, паїв) перевищує 50 відсотків 	«Монополісти»
Види закупівель	
Пряма або допорогова закупівля (до 50 тис. грн (від 3000 грн через Prozorro))	
Допорогова закупівля в Prozorro або звіт про укладені договори	
від 50 тис. до 200 тис. грн	від 50 тис. до 1 млн грн
Відкриті торги, конкурентний діалог, переговорна процедура	
від 200 тис. грн до 133 тис. євро	від 1 млн грн до 133 тис. євро
Приклади	
<p>1. Предмет закупівлі – 55000000-0 (Готельні, ресторанны послуги та послуги з роздрібною торгівлю). Замовник (організатор) – Відділ освіти Димитровської міської ради. Вид закупівлі - відкриті торги. Бюджет закупівлі – 562134,60 грн без ПДВ.</p> <p>2. Предмет закупівлі – 55000000-0 (Готельні, ресторанны послуги та послуги з роздрібною торгівлю). Замовник (організатор) – КЗ «Запорізький обласний центр соціально-психологічної допомоги». Запорізької обласної ради. Вид закупівлі - допорогові закупівлі. Бюджет закупівлі – 55 230 грн з ПДВ. Крок зниження ставки – 550 грн</p>	<p>1) Предмет закупівлі – 55130000-0 (Інші готельні послуги). Замовник (організатор) – Національний центр «Мала академія наук України». Вид закупівлі - відкриті торги. Бюджет закупівлі – 3 179 000 грн з ПДВ. Крок зниження ставки – 15 895 грн</p>

Джерело: складено за даними: [6, 7].

купівлі почали набувати значного розвитку та відбуватися у формі відкритих торгів, що, зокрема, стосується послуг з організації харчування (табл. 2) [6; 7].

На основі даних таблиці 2 встановлено, що причинами, через які закупівлі не відбулися або були відмінені в умовах конкурентної процедури за об'єктами та видами закупівель є такі:

1. Готельні послуги:

1.1. Допорогова закупівля: не подано жодної пропозиції, усі учасники дискваліфіковані.

1.2. Відкриті торги: усі учасники дискваліфіковані через невідповідність вимогам тендерної документації (відсутність інформації про виконання за останній рік аналогічного договору, який безпосередньо стосувався предмета закупівлі; форма цінової пропозиції заповнена не правильно, а саме не коректно вказано одиниці виміру; наявність працівників відповідної кваліфікації працівників, наявність обладнання та матеріально-технічної бази); виявлення порушень законодавства з питань закупівлі; подано менше двох пропозицій.

2. Ресторанні послуги та послуги з організації харчування:

2.1. Допорогова закупівля: не подано жодної пропозиції, неправильно введено предмет закупівлі (корегування параметрів закупівлі та приведенням технічних та якісних характеристик предмета закупівлі до відповідності); визнання закупівлі такої, що не відбулася у зв'язку із скороченням витратків на закупівлю.

2.2. Відкриті торги: усі учасники дискваліфіковані через невідповідність вимогам тендерної документації (відсутність інформації про виконання за останній рік аналогічного договору, не надано документів, що підтверджують повноваження посадової особи щодо підпису документів тендерної пропозиції; у видах діяльності за кодами КВЕД відсутність виду діяльності учасника, необхідного замовнику тощо); подано менше двох пропозицій; пропозиція не супроводжується тендерним забезпеченням, у розмірі 3% від вартості предмету закупівлі та встановленим замовником; у зв'язку з відсутністю подальшої потреби в закупівлі послуги, у вказаній кількості предмету закупівлі; учасником подано тендерну пропозицію без накладання на її зміст електронного підпису; відсутність гарантійного листа, що зазначена

інформація за тендерною документацією є достовірною; відсутність гарантійного листа щодо непереведення у списку суб'єктів господарювання, що мають походження від юридичних осіб-резидентів Російської Федерації державної форми власності та юридичних осіб, частка статутного капіталу, яких перебуває у власності Російської Федерації, а також в інших суб'єктів господарювання, що здійснюють продаж товарів, робіт, послуг походженням з Російської Федерації, крім випадків, коли заміщення таких предметів закупівлі іншими неможливе, що підтверджене Міністерством економічного розвитку і торгівлі України; неправильно вказана процедура відкритих торгів; у зв'язку із коригуванням та приведенням технічних та якісних характеристик предмета закупівлі до відповідності. Проте у протоколах засідань тендерної комісії не завжди чітко прописано, яким саме критеріям тендерної документації не відповідає учасник.

Встановлено, що система ризик-індикаторів, передбачена Моніторинговим порталом "DoZorro", спрямована на виявлення тендерів із підвищеним рівнем ризику, зокрема обмеження конкуренції та неефективності проведення тендерної процедури. Доцільним, на нашу думку, є систематизація запропонованих Моніторинговим порталом "DoZorro" ризиків, які фігурують у цій системі (табл. 3) [8–10]:

Беручи до уваги вищезазначене, для визначення рівня ризиковості тендера обирається масив ризик-індикаторів (див. табл. 3), які, на думку експертів, тендерної комісії тощо, є найбільш вагомими саме для того чи іншого тендера (формула 1). Серед цього масиву виокремлюється частка наявних ризиків у тендері, які визначаються на основі аналізу тендерної документації учасників, зокрема ліцензій, сертифікатів, фінансової звітності, установчих документів тощо, макроекономічної ситуації у країні та ситуації на ринку. Джерелами перевірки кваліфікаційних критеріїв відбору учасників, не відповідності яким може викликати безліч ризиків, є: 1) відомості з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення, Міністерства юстиції України; 2) зведені відомості про рішення органів Антимонопольного Комітету про визнання вчинення суб'єктами господарювання порушень законодавства про

Таблиця 2. Аналіз публічних (державних) закупівель готельних, ресторанних послуг та послуг з організації харчування на електронному торговому майданчику "SmartTender"*

Категорія торгів відповідно до Національного класифікатора «Єдиний закупівельний словник»	Конкурентні процедури		Кількість торгів/учасників			Неконкурентні процедури		Кількість торгів		
	Форма торгів	Статус торгів	2016 **	2017 **	2018 ***	Форма торгів	Статус торгів	2016 **	2017 **	2018 ***
ГОТЕЛЬНІ ПОСЛУГИ										
55110000-4 Послуги з розміщення у готелях	Допорогова закупівля	Завершено	2	5	3	Звіт про укладений договір	Завершено	106	293	287
		Кількість дискваліфікованих учасників на етапі аукціону	-	2	-					
		Закупівля не відбулась або відмінена	3	3	1					
	Відкриті торги	Завершено	-	1	1	Переговорна процедура	Завершено	-	2	3
		Кількість дискваліфікованих учасників на етапі аукціону	-	-	1					
		Закупівля не відбулась або відмінена	-	-	2					
55120000-7 Послуги з організації зустрічей і конференцій у готелях	Допорогова закупівля	Завершено	1	2	1	Звіт про укладений договір	Завершено	14	34	12
		Кількість дискваліфікованих учасників на етапі аукціону	1	1	-					
		Закупівля не відбулась або відмінена	-	-	-					
	Відкриті торги	Завершено	1	-	1	Переговорна процедура (скорочена)	Завершено	-	3	1
		Кількість дискваліфікованих учасників на етапі аукціону	-	-	3					
		Закупівля не відбулась або відмінена	1	-	-					
55130000-0 Інші готельні послуги	Допорогова закупівля	Завершено	-	-	-	Звіт про укладений договір	Завершено	14	38	54
		Кількість дискваліфікованих учасників на етапі аукціону	-	-	-					
		Закупівля не відбулась або відмінена	-	-	-					
	Відкриті торги	Завершено	-	-	1	Переговорна процедура (скорочена)	Завершено	-	-	-
		Кількість дискваліфікованих учасників на етапі аукціону	-	-	2					
		Закупівля не відбулась або відмінена	-	-	1					
РЕСТОРАННІ ПОСЛУГИ ТА ПОСЛУГИ З ОРГАНІЗАЦІЇ ХАРЧУВАННЯ										
55310000-6 Послуги з ресторанного обслуговування	Допорогова закупівля	Завершено	3	2	-	Звіт про укладений договір	Завершено	32	293	202
		Кількість дискваліфікованих учасників на етапі аукціону	1	1	-					
		Закупівля не відбулась або відмінена	-	-	-					
	Відкриті торги	Завершено	-	2	2	Переговорна процедура (скорочена)	Завершено	-	1	-
		Кількість дискваліфікованих учасників на етапі аукціону	-	1	1					
		Закупівля не відбулась або відмінена	-	1	1					
55320000-9 Послуги з організації харчування	Допорогова закупівля	Завершено	-	2	3	Звіт про укладений договір	Завершено	1	112	175
		Кількість дискваліфікованих учасників на етапі аукціону	-	1	1					
		Закупівля не відбулась або відмінена	-	-	1					
	Відкриті торги	Завершено	-	12	339	Переговорна процедура	Завершено	-	1	14
		Кількість дискваліфікованих учасників на етапі аукціону	-	1	260					
		Закупівля не відбулась або відмінена	-	13	93					
55330000-2 Послуги кафе	Допорогова закупівля	Завершено	1	-	1	Звіт про укладений договір	Завершено	-	41	25
		Кількість дискваліфікованих учасників на етапі аукціону	-	-	1					
		Закупівля не відбулась або відмінена	-	-	-					
	Відкриті торги	Завершено	-	3	3	Переговорна процедура (скорочена)	Завершено	-	-	2
		Кількість дискваліфікованих учасників на етапі аукціону	-	-	-					
		Закупівля не відбулась або відмінена	-	2	1					

Примітки:

*Електронний торговий майданчик для замовників на допорогах і надпорогах та для постачальників на допорогах і над порогах;

календарний рік;* з 01.01.2018 по 05.07.2018 р.

Джерело: складено за даними: [6; 7].

Таблиця 3. Класифікація ризик-індикаторів публічних електронних тендерів

Відповідно до Мониторингового порталу «ДоЗого»	Авторські пропозиції	
Шифр та назва ризиків	Назва групи ризиків	Авторське доповнення або розширення класифікації ризиків у групі
<p>T10. Постачальник виступає постачальником тільки для цього Замовника. T10.1 Постачальник виступає постачальником тільки для цього Замовника та бере участь тільки в його закупівлях. T46. Переможець торгів був обраний за відсутності тендерної документації. T61. Переможець торгів займає монополічне становище у зазначеній товарній групі ЄЗС. T64. Переможець торгів виграв усі лоти тендера (тендер на більш ніж 5 лотів). T65. Переможець торгів виграв усі лоти тендера, де були дискваліфікації (тендер на більш ніж 5 лотів). T90. Підвищений рівень імовірності змови (ринок представлений кількома гравцями). T92. Більшість лотів виграна одним Учасником у багатолотовому тендері. T91. Відсутність типових Учасників у високовартісному тендері. T82. Наявність технічного Учасника у відкритих торгах Замовника. T104. Документи Переможця аукціону були завантажені після кінцевого терміну подання пропозицій, визначеного Замовником</p>	<p>Група 1. Ризики змови учасників тендерного процесу (постійність постачальника для конкретного замовника), втручання у тендерний процес «невидимих» суб'єктів системи електронних публічних закупівель (приватних осіб чи підприємств, що беруть участь у змові), недобросовісної конкуренції або її відсутності</p>	<p>-</p>
<p>T60. Усі Учасники завантажили свої тендерні пропозиції в один день. T78. Використання Замовником «Переговорної» процедури за відсутності двох проведених неупісних конкурентних процедур. Можливе неправомірне застосування переговорної процедури. T81. Наявність пов'язаних Учасників у конкурентних процедурах Замовника. T89. Учасник, що постійно програє (80-90% програвів). T95. Учасник, який часто відмовляється від перемоги. T96. Наявність Учасника, якого часто дискваліфікують. T105. Один із Учасників торгів відсутній у базі Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. T106. Переможець торгів відсутній у базі Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. T107. Один із Учасників торгів має термінальний статус у у базі Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. T108. Переможець торгів має термінальний статус у базі у базі Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. T109. Замовник відсутній у базі у базі Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань T100. Однакові контактні данні (номери телефонів) в Учасників. T100 1. Однакові контактні данні (електронні адреси) в Учасників. T100 2. Однакові контактні данні (місцезнаходження) в Учасників (база Міністерства юстиції України). T100 3. Один і той самий керівник у різних Учасників (база Міністерства юстиції України). T100 4. Один і той самий Засновник у різних Учасників (база Міністерства юстиції України)</p>	<p>Група 2. Ризик недобросовісності або ненадійності учасників тендерного процесу або наявності пов'язаних осіб серед власників (керівників) підприємств, які беруть участь в електронних торгах і конкурують між собою</p>	<p>Наявність учасника, який неспроможний виконати умови договору закупівлі, надає послуги невідповідної якості або, характеристики яких не відповідають характеристикам у тендерній документації</p>
<p>T49. Цінова пропозиція переможця торгів не змінювалась протягом аукціону. T50. Незначна зміна цінової пропозиції переможця торгів протягом аукціону (в межах 3% від очікуваної вартості). T55. Вартість первинного договору була змінена. T53. Ставки учасників аукціону сильно відрізняються (більше 30% від найвищої ставки в останньому раунді). T76. Розбіжність між очікуваною вартістю закупівлі та ціною договору. T83. Негативно висока вартість закупівлі для конкретного предмету закупівлі Замовника. T85. Невисока вартість закупівлі для конкретного предмету закупівлі Постачальника. T86. Закупівля Замовника складає значну частку від усього бюджету виділеного на закупівлі цього року. T98. Дуже малий крок зниження ціни у торгах. T 98 1. Дуже великий крок зниження ціни у торгах. T99. Забезпечення (гарантія) великого розміру (перевищує встановлений Законом розмір для надпорогових процедур)</p>	<p>Група 3. Ціновий ризик, ризики цінової пропозиції, вартості та розміру гарантії закупівлі.</p>	<p>- Ризик, пов'язаний із заборону вносити зміни до ціни у договорі закупівлі. - Ризик зазначеної вартості закупівлі у проектному кошторисі меншої ніж фактичної: змова замовника і виконавця або помилкові розрахунки. - Ризик зміни ціни закупівлі у зв'язку із макроекономічними коливаннями (курсу валют, рівня інфляції тощо)</p>
<p>T 47. Кількість позицій у лоті аномально велике для даного предмету закупівлі. T56. Негативна закупівля для Замовника (вперше закупівля за цим предметом закупівлі відповідно до ЄЗС). T57. Код предмета закупівлі не деталізований до його максимального значення. T63. Велика кількість лотів у багатолотовому тендері (більше ніж два лоти). T74. Неодноразова закупівля за одним кодом предмету закупівлі протягом року. T75. Відсутність опису предмету закупівлі. T87. Негативна одиниця виміру для предмету закупівлі. T97. Торги із наявними Учасниками по даному предмету закупівлі, які вже були відмінені відміняли цього року</p>	<p>Група 4. Ризик предмету закупівлі</p>	<p>Ризик, пов'язаний із дискримінаційними технічними вимогами замовника до предмета закупівлі у тендерній документації</p>
<p>T38. Не деталізоване тендерне оголошення (менше 10 символів). T48. Учасником не було опубліковано документів тендерної пропозиції</p>	<p>Група 5. Ризик тендерних оголошення та документації</p>	<p>- Ризик невідображення усіх аспектів та позицій пропозиції постачальником; - Ризик підготовки тендерної документації під конкретного постачальника</p>
<p>T54. Масова дискваліфікація у лоті (більше 50% учасників). T66. Лот має більше трьох дискваліфікацій. T103. Усі Учасники торгів були дискваліфіковані, за винятком переможця. T94. Дискваліфікація переможця у европроцедурі на етапі вибору переможця</p>	<p>Група 6. Ризик дискваліфікації</p>	<p>-</p>
<p>T58. Усі Учасники ніколи не постачали зазначеного Замовником предмету закупівлі. T59. Усі Учасники ніколи не перемагали у закупівлях</p>	<p>Група 7. Ризик відсутності попереднього виробничого та досвіду закупівель постачальника</p>	<p>- Ризик недостатнього рівня професіоналізму у сфері електронних закупівель; - Ризик вибору недосвідченого виконавця державного замовлення</p>
<p>T32. Завершені допорогові конкурентні торги без відповіді на звернення за роз'ясненнями. T46. Переможець торгів був обраний за відсутності тендерної документації. T51. Завершені тендери без опублікованого плану закупівель. T71. Відсутність опублікованого договору. T101. Звернення після вибору переможця залишене без відповіді в конкурентних процедурах Замовника. T102. Європроцедура оголошена як звичайні конкурентні торги</p>	<p>Група 8. Організаційний, технічний (збій роботи системи публічних електронних закупівель) та інформаційний (загрози інформаційній безпеці) ризики</p>	<p>- Ризик витоку конфіденційної тендерної інформації та, як наслідок, виникнення змови між замовником та недобросовісним постачальником. - Ризики несанкціонованого доступу до електронної системи публічних закупівель та шахрайських дій у цій системі</p>

Джерело: складено за даними: [8—10].

Таблиця 4. Аналіз наявності ризиків у закупівлях готельних, ресторанных послуг та послуг з роздрібною торгівлі на прикладі Львівської області

Типи вхідних даних для аналізу	Тип електронної тендерної процедури								
	Переговорна процедура для потреб оборони	Відкриті торги				Відкриті торги з публікацією англійською мовою		Переговорна процедура	
	РОКИ								
	2017	2016 *	2017 **	2018 ***	2017 ****	2018 *****	2017 *****	2018 *****	
Загальна кількість тендерів протягом року	1	5	17	19	6	3	7	4	
Середня кількість ризик-індикаторів на один тендер, з них середня сума наявних ризиків на один тендер	2 (1)	23 (6)	24 (6)	21 (4)	30 (4)	24 (4)	6 (0,7)	7 (0,75)	
Рівень ризиковості одного тендера (%) (відповідно до формули 1)	50%	26%	25%	19%	13%	17%	11 %	10,7%	
Шифри найпоширеніших ризиків у загальній кількості тендерів відповідно до переліку, визначеного Моніторинговим порталом «DoZorro»	T89	T10_1; T50; T56; T57; T58; T59; T63; T72; T74; T89; T93; T98_1 T103	T10_1; T50; T56; T57; T58; T59; T63; T72; T74; T89; T92; T93; T98; T103	T10_1 T48; T50; T53; T54; T57; T58; T63; T63; T66; T74; T89; T89; T92; T93; T96; T98	T10_1; T50; T56; T57; T58; T59; T63; T63; T89; T93	T10_1; T50; T53; T57; T63; T89; T93; T94	T10_1; T72; T78	T10_1; T78; T74	

Примітки:

*за грудень 2016 року;

** за січень, лютий, березень, квітень, грудень 2017 року;

***за січень, лютий, березень 2018 року;

**** за січень, лютий, грудень 2017 року;

***** за січень 2018 року;

***** за січень, лютий, березень, квітень, травень 2017 року;

***** за січень, лютий, березень 2018 року.

Джерело: складено за даними: [8; 11—13].

захист економічної конкуренції, передбачених Закону України "Про захист економічної конкуренції" у вигляді спотворення результатів торгів (тендерів) та накладення штрафу; 3) відомості Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань Міністерства юстиції України; 4) Відомості Єдиного реєстру підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство Міністерства юстиції України; 5) Документ про відсутність заборгованості зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів). Для попередження одного із найбільш поширеного ризику змови учасників закупівель необхідний постійний державний контроль, зокрема внутрішніми службами замовника, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів (Державна казначейська служба України), Антимонопольного комітету України (оскарження торгів), Державної аудиторської служби України); Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [9; 11].

$$K_R = \frac{\sum R_t}{\frac{\sum RI_t}{\sum T_t}} \times 100\% \quad (1),$$

де KR — рівень ризиковості одного тендера протягом певного періоду (%);

$\sum R_t$ — сума наявних ризиків протягом t-періоду;

$\sum RI_t$ — загальна кількість ризик-індикаторів у загальній кількості тендерів протягом t-періоду;

$\sum T_t$ — загальна кількість тендерів протягом t-періоду.

З огляду на це, рівень ризиковості тендерів у закупівлях готельних, ресторанных послуг та послуг з роздрібною торгівлі на прикладі Львівської області у період

з 2016 по 2018 рік у відкритих торгах мав тенденцію до спаду (з 26% до 19%), у відкритих торгах з публікацією англійською мовою (так званих "європейських") — до збільшення (з 13% до 17%) (табл. 4).

Таким чином, найбільш поширеними ризиками у закупівлях готельно-ресторанных послуг є ризики змови учасників тендерного процесу та недобросовісної конкуренції (постійність постачальника для конкретного замовника, перемога одним учасником більшості лотів у багатолотовому тендері), цінові ризики (зміна цінової пропозиції переможця торгів протягом аукціону), ризики предмету закупівлі (нетипова закупівля для Замовника, недеталізованість коду предмету закупівлі або неправильне його визначення), ризики ненадійності або невідповідності кваліфікаційним вимогам учасників торгів (наявність учасника, що постійно програє (80—90% програвів та учасника, який часто відмовляється від перемоги) [2; 12; 13].

ВИСНОВКИ

1. Діагностика системи публічних електронних закупівель є багатограним актуальним напрямом дослідження у сфері державного та комерційного розвитку відповідно до нових інформаційних запитів суспільства, пов'язаних із ефективним та доцільним використанням бюджетних коштів на потреби у товарах, роботах, послугах, та повинна передбачати діагностику ІТ-ризиків, ризиків шахрайського та загальноорганізаційного характеру на усіх етапах електронного закупівельного процесу з метою попередження та мінімізації негативних соціально-економічних наслідків для суспільства, приватного та державного секторів.

2. Для розрахунку рівня ризиковості одного тендера протягом певного періоду запропоновано обирати

масив ризик-індикаторів, які, на думку експертів та тендерної комісії, є найбільш вагомими саме для того чи іншого тендера, а також слід враховувати суму наявних ризиків та співвідношення загальної кількості ризик-індикаторів до загальної кількості тендерів протягом заданого періоду.

3. Встановлено, що найтипівшими ризиками у закупівлях готельно-ресторанних послуг є ризики змови учасників тендерного процесу та недобросовісної конкуренції, цінові ризики, ризики предмету закупівлі, ризики ненадійності або невідповідності кваліфікаційним вимогам учасників торгів.

4. Для попередження та мінімізації наслідків описаних вище ризиків повинен запрацювати інститут державного та громадського аудиту за такими типами: аудит шахрайства, IT-аудит та загальноорганізаційний аудит усіх етапів електронних закупівель. Крім того, не менш важливим фактором ефективності функціонування системи електронних публічних закупівель є підвищення рівня конкурентоспроможності національних підприємств під ринковим впливом та за допомогою заходів державної інвестиційно-стимулювальної політики, створення економічних, правових та технологічних умов для участі у міжнародних тендерних процедурах та розвитку відкритих торгів з публікацією англійською мовою ("європейські торги").

Література:

1. Письменна М.С. Обліково-аналітичне забезпечення державних закупівель з використанням інформаційних технологій // Нові інформаційні технології в освіті: Збірник тез дев'ятої науково-практичної конференції / За заг. ред. к.ф.-м.н., доц. В.П. Шевченко. — К.: Видавничо-поліграфічний центр Європейського університету, 2016. — С. 90—95.

2. Письменна М.С. Методологія та організація аналізу і контролю закупівель за державні кошти: дис. на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 — бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). — Одеський національний економічний університет, Одеса, 2018.

3. Arjun Neupane, Jeffrey Soar, Kishor Vaidya An Empirical Evaluation Of The Potential Of Public E-Procurement To Reduce Corruption Australasian Journal of Information Systems. — 2014. — Vol. 18, No 2. — P. 21—44. <http://dx.doi.org/10.3127/ajis.v18i2.780>

4. Introduction to Risk Management in the Public Procurement of Innovation [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.innovation-procurement.org

5. Закон України Про публічні закупівлі: 25.12.2015 № 922-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

6. Електронний майданчик SmartTender [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://smarttender.biz/publicni-zakupivli-prozorro/>

7. Prozorro. The Official Resource on Public Purchasing in Ukraine. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://infobox.prozorro.org/knowledge-base/view/702?q=&utm_source=prozorro.gov.ua&utm_medium=business_page

8. DoZorro. Аналітичні інструменти для контролю та моніторингу публічних закупівель [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://dozorro.org/tools>

9. Klyuvak O., Skrynkovskyy R. Diagnostics and Minimization of Business Risks and the State Customer in the System of Public e-Procurement // Path of Science: International Electronic Scientific Journal. — Vol. 4, No 1 (2018) DOI: 10.22178/pos.30-4

10. Yuzevych V., Klyuvak O., & Skrynkovskyy R. (2016). Diagnostics of the system of interaction between the government and business in terms of public e-procurement. Economic Annals-XXI, 160(7-8), 39-44. doi:10.21003/ea.v160-08

11. Закон України Про захист економічної конкуренції: 11 січня 2001, № 2210-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

12. Nancy Awadallah and Sherif Gamal Saad (2017). E-Procurement as a New Trend in Hospitality Industry: A Descriptive Study in Egyptian Hotels. Journal of Hotel & Business Management, Volume 6, Issue 2, 1000168. doi: 10.4172/2169-0286.1000168

13. Колосок С.І., Панченко О.В., Іорданов А.А. Публічні закупівлі, тендери та система G-cloud: досвід України // Економіка та управління національним господарством. — 2017. — № 13. — С. 202—209 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/34.pdf

References:

1. Pys'menna, M.S. (2016), "Accounting and analytical support of state purchases with the use of information technologies", Novi informatsijni tehnologii v osviti: Zbirnyk tez dev'ятої naukovo-praktychnoi konferentsii [New information technologies in education: Collection of abstracts of the ninth scientific-practical conference], Vydavnycho-polihrafichnyj tsentr Yevropejs'koho universytetu, Kyiv, Ukraine, pp. 90—95.

2. Pys'menna, M.S. (2018), "Methodology and organization of public procurement analysis and control", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Odes'kyj natsional'nyj ekonomichnyj universytet, Odesa, Ukraine.

3. Neupane, A. Soar, J. and Vaidya K. (2014), "An Empirical Evaluation Of The Potential Of Public E-Procurement To Reduce Corruption Australasian", Journal of Information Systems, vol 18, no 2, pp. 21—44.

4. Public Procurement of Innovation (2018), "Introduction to Risk Management", available at: www.innovation-procurement.org (Accessed 30 Dec 2018).

5. Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "On Public Procurement", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (Accessed 30 Dec 2018).

6. SmartTender (2018), available at: <https://smarttender.biz/publicni-zakupivli-prozorro/> (Accessed 30 Dec 2018).

7. Prozorro (2018), "The Official Resource on Public Purchasing in Ukraine", available at: http://infobox.prozorro.org/knowledge-base/view/702?q=&utm_source=prozorro.gov.ua&utm_medium=business_page (Accessed 30 Dec 2018).

8. DoZorro (2018), "Analytical tools for monitoring and monitoring public procurement", available at: <https://dozorro.org/tools> (Accessed 30 Dec 2018).

9. Klyuvak, O. and Skrynkovskyy, R. (2018), "Diagnostics and Minimization of Business Risks and the State Customer in the System of Public e-Procurement", Path of Science: International Electronic Scientific Journal, vol 4, no 1.

10. Yuzevych, V. Klyuvak, O. and Skrynkovskyy, R. (2016), "Diagnostics of the system of interaction between the government and business in terms of public e-procurement", Economic Annals-XXI, vol. 160 (7—8), pp. 39—44.

11. Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On Protection of Economic Competition", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2210-14> (Accessed 30 Dec 2018).

12. Awadallah, N. and Saad, S. G. (2017), "E-Procurement as a New Trend in Hospitality Industry: A Descriptive Study in Egyptian Hotels", Journal of Hotel & Business Management, vol. 6, no. 2.

13. Kolosok, S.I. Panchenko, O.V. and Iordanov, A.A. (2017), "Public procurement, tenders and the G-cloud system: Ukraine's experience", Ekonomika ta upravlinnia natsional'nym hospodarstvom, vol.13, pp. 202—209, available at: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/34.pdf (Accessed 30 Dec 2018).

Стаття надійшла до редакції 09.01.2019 р.